

FUTUREBUILT KRITERIER SOSIAL BÆREKRAFT

Målgruppe

Målgruppen for disse kriteriene er kommuner, bydeler, nabolag, utbyggere, arkitekter og rådgivere.

Mål

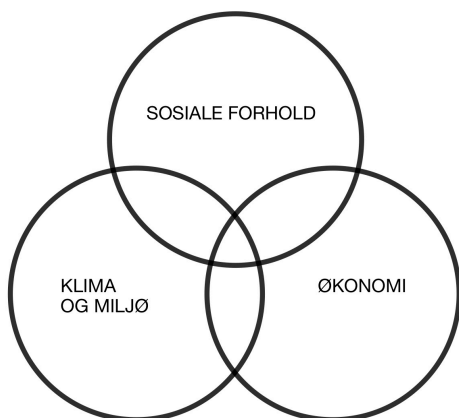
FutureBuilt 2.0 sine kriterier skal bidra til sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Kriteriene for sosial bærekraft skal påvirke planlegging, og kunne brukes både til utvikling og evaluering av byområder, bygg, infrastruktur og offentlige rom.

FutureBUILTs kriterier for sosial bærekraft bygger opp under følgende målsetninger:

- Bærekraftige lokalsamfunn, utviklet på bakgrunn av sosiokulturelle analyser og i prosesser som sikrer eksisterende og fremtidige lokale behov.
- Stor grad av medbestemmelse og sterkere lokaldemokrati.
- Anstendig arbeidsliv, både der det bygges og der materialene produseres.
- Gode sosiale møteplasser, fellesfunksjoner og muligheter for deling.
- Sikre gjenkjennbarhet og stolthet av eget sted, samt større tilgang til arbeidsmuligheter, tjenestetilbud og lokale produsenter.
- Varierte områder og bygg, som gir rom for mennesker i ulike livsfaser og økonomiske situasjoner.

Sosial bærekraft og stedsutvikling

Bærekraftig utvikling består av tre dimensjoner: økonomi, miljø og sosiale forhold. Dette blir ofte kalt de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling. Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig.

Dette kriteriesettet omhandler de sosiale forholdene, altså den sosiale bærekraften. De tre første kriteriene omhandler involvering og prosess, de tre siste skal bidra til å sikre muligheter for alle:

Kriterier og dokumentasjonskrav

For forbildeprosjekter i FutureBuilt er disse 6 kriteriene for sosial bærekraft satt opp, med obligatorisk og valgfritt nivå. Kriteriene er tenkt å kunne brukes både til byutviklingsområder, bygg, infrastruktur og offentlig rom og dokumentasjon bør tilpasses skalaen. For å kunne innfri målsetningen om sosialt bærekraftige lokalsamfunn skal kriteriene følge hele prosessen fra skisse til ferdigstillelse og drift.

Dokumentasjonen skal følge alle fasene. Siden kriteriene er satt opp for et stort spekter av prosjekter er kriteriene og dokumentasjonskrav i større grad prosessorientert og stiller kvalitative krav. Det enkelte prosjektet skal også følge opp med å sette opp særskilte kvantitative målsetninger som er skreddersydd prosjektet, på bakgrunn av kartlagte og analyserte sosiokulturelle behov.

Kriteriene for sosialt bærekraft skal sees i sammenheng med andre FutureBuilt kriterier som i større grad svarer ut konkrete fysiske løsninger. Særlig relevante er: Bymiljø og arkitektur/ Sirkulære nabolag/ Klimatilpasset og bærekraftig overvannshåndtering/ Ivaretagelse og styrking av naturmangfold (se futurbuilt.no).

Kriterier	Dokumentasjonskrav	Sammenfallende krav i BREEAM Communities (BC), lover og føringer
1: Kartlegging, analyse og prosess		
Nåsituasjon og avgrensning av område Det velges en hensiktsmessig område- og metodeavgrensning for prosjektet. En rådgiver med samfunnsvitenskapelig kompetanse skal vurdere omfanget av den sosiokulturelle stedsanalysen og tilpasse kartlegging og analyse til det konkrete prosjektet. Den sosiokulturelle stedsanalysen skal avdekke viktige identitetsmarkører for området, og muliggjøre at positive kvaliteter som innbyggerne vektlegger tas inn i mulighetsstudie, skisseprosjekt og ferdigstilling. Det utarbeides en analyse som skal bestå av: - eksisterende stedsbilder (oppfattelser av sosialt sted), sett i sammenheng med evt. kulturminner/ historiske elementer - befolkningssammensetning, folkehelse og velferdssituasjon - kartlegging av eksisterende sosial infrastruktur og offentlige rom - systematisert oversikt over interesser og aktører (inkl. aktørenes ressurser og muligheter til å bidra i samskaping) - boligbehovet i kommunen/bydelen må kartlegges, dette innebærer også boligbehovet for vanskeligstilte på boligmarkedet, herunder personer med nedsatt funksjonsevne - systematisk kartlegging av eventuelle sosiale ulemper prosjektet vil medføre, med formål om å utjevne forskjeller og skape sosial inkludering	Redegjørelse for område- og metodeavgrensning tilpasset prosjektets skala og kontekst. Dokumentasjon av sosiokulturell stedsanalyse.	BREEAM Communities GO 01, GO 02, SE 02 Sosiokulturelle stedsanalyser - veileder Se henvisning til tre eksempler på sosiokulturelle stedsanalyser i ulik skala og kontekst på s. 8 i dette kriteriesettet
Prosess Det settes av tid og ressurser til å arbeide med sosial bærekraft gjennom hele prosessen. Det lages en prosessplan som bygger på funn i den sosiokulturelle stedsanalysen. Rådgiver med samfunnsvitenskapelig kompetanse og eventuelt arbeidsteam skal følge hele planprosessen fra start til slutt. Det skal være tett dialog og fortløpende kunnskapsoverføring mellom rådgivere på sosiokulturelle faktorer, arkitekter, by- og arealplanleggere og beslutningstakere. Kunnskapen fra de sosiokulturelle analysene skal implementeres i prosjektet og ha reell effekt på sluttresultatet.	Prosessplan i samsvar med den sosiokulturelle stedsanalysen. Referater fra møter som inkluderer kunnskapsoverføring og dialog.	Håndbok for bærekraftig stedsutvikling: God dialog (s. 29)
Målbare trinn for sosial bærekraft Prosjektet må definere et klart hovedmål og trinn for å oppnå sosial bærekraft i prosjektet. Her skal ansvar fordeles og struktur for dokumentasjon og resultatoppfølging sikres.	De målbare trinnene, med ansvarsfordeling og planlagt struktur overføres til kvalitetsprogrammet for prosjektet (mal: kvalitetsprogram FutureBuilt).	

2: Medvirkning og demokrati

Obligatorisk nivå

Prosjektet skal fastsette en tydelig medvirkningsplan tidlig i prosessen, utformet med bistand fra rådgiver med samfunnsfaglig kompetanse. Medvirkningsplanen med følgende hovedfokus skal integreres i prosjektet:

- viktige grupper (utvalg basert på sosiokulturell stedsanalyse) skal få medvirke på utviklingen av prosjektet før skissestadiet
- medvirkningen skal avdekke viktige stedsmessige kvaliteter som bør hensyntas, og synliggjøre innbyggernes behov
- det må benyttes metoder for inkluderende medbestemmelse for å nå de svake stemmene

Funn fra prosessen skal innarbeides i prosjektet: kvaliteter og behov fra medvirkning skal gjennomsyre hele planprosessen, og spilles inn til arkitekter, planleggere og beslutningstakere. Kartlagte behov og omfang av medvirkning videre i prosessen etter vedtatt plan skal inngå i en medvirkningsrapport, dette vil kunne innbefatte tilpasning av boliger for beboere, organisering og drift, samt beboerdemokrati etter prosjektets ferdigstillelse.

Samhandling er viktig for å sikre sosial bærekraft og det skal derfor tas tidlig kontakt med kommunen for å etablere et forum for samhandling. Utbygger og kommunen skal kontakte Husbanken for å avklare mulighet for finansiering. Om prosjektet skal finansieres i Husbanken oppnevnes en kontaktperson ved Husbanken, som bistår utbygger og kommune med å se muligheter for bruk av boligøkonomiske virkemidler.

Funn og tiltak skal formidles til berørte parter for å vise hvordan deres medvirkning har preget det endelige resultatet. Formidlingsmåte skal være tilpasset de ulike målgruppers forutsetninger og behov knyttet til kommunikasjonsform.

Medvirkningsplan som viser medvirkningsprosess i henhold til kravene.

Medvirkningsrapport som viser gjennomført prosess, oppsummerte funn og resultater av medvirkningen og hvordan dette skal tas videre med i utviklingen av prosjektet (f.eks i form av en tiltaksliste). Den skal også dokumentere hvordan funn er formidlet og hvordan dette tas med videre i prosjektet ut til de ulike berørte grupper.

Dokumentasjon av dialogmøter med kommune, Husbanken og andre relevante aktører, samt innsikt i gjennomført boligbehovskartlegging.

Dokumentert formidling.

BREEAM Communities GO 01, GO 02, SE 14

Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken

Veileder om barn og unge i plan og byggesak

Valgfritt nivå

Ved ferdigstillelse av prosjektet gjøres det en evaluering som skal vise hvordan befolkningen har opplevd medvirkningsprosessen, og hvordan resultatet har blitt preget av deres innspill og behov. Brukerundersøkelsen og evalueringen gjennomføres av fagperson innen samfunnsvitenskap med hovedvekt på kvalitativ metode.

Rapport som inneholder evaluering av prosjektets effekter innenfor temaet sosial bærekraft.

3. Etiske byggeprosesser		
Obligatorisk nivå Oslomodellens standard for kontraktsvilkår for anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg skal legges til grunn for å sikre et seriøst og anstendig arbeidsliv. Denne standarden stiller krav til bruk av fast ansatte, tarifflønn mellom oppdrag, faglærte håndverkere, minimum 10 % lærlinger på kontraktene på områder med behov for lærlinger, begrensning i antall ledd underleverandører, internkontroll, sikkerhet, helse og arbeidsmiljø, HMS-kort og system for HMSREG, rett til innsyn i alle leverandørens forhold som har betydning for oppfyllelse av kontrakten, samt krav til anskaffelseskontrakter.	Dokumenteres gjennom innsyn i kontraktsvilkår med norske leverandører og system for oppfølging.	BREEAM Communities TM 02, SE 17 Oslomodellen
Krav om å følge 'Kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden' (se referanse) eller tilsvarende i anskaffelser. Dette er særskilte kontraktsvilkår som stiller obligatoriske krav til at leverandøren skal gjennomføre kontrakten på en måte som sikrer respekt for grunnleggende krav til menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter i en internasjonal kontekst. Kontraktsvilkårene tar utgangspunkt i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper, og stiller krav om at virksomheter skal utføre aktsomhetsvurderinger, en internasjonalt anerkjent metode for å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan virksomheter håndterer eventuell negativ påvirkning på arbeidstaker- og menneskerettigheter i egen virksomhet og i leverandørkjeden.	Dokumenteres gjennom innsyn i kontraktsvilkår med leverandører, strategi og rutiner for aktsomhetsvurderinger iht. OECDs retningslinjer, og system for oppfølging.	DFØ, Etisk Handel og anskaffelser.no Oslo kommunes Sosiale kontraktsvilkår
Krav til full sporbarhet på materialer der en vesentlig risiko for negativ påvirkning på menneske- og arbeidsrettigheter er identifisert. Vurderingen av vesentlig risiko gjøres på grunnlag av anerkjente kilder, som f.eks. DFØs høyrisikoliste.	Dokumenteres gjennom innsyn i leverandørkjede for utvalgte produkter, samt system for vurdering av vesentlig risiko ved innkjøp av materialer. Strategi og rutiner, med risikovurdering og aktsomhetsmodell, må dokumenteres.	OECD Guidelines for Multinational Enterprises, basert på FNs veiledende prinsipper for næringsvirksomhet og menneskerettigheter BREEAM NOR Mat 03
Valgfritt nivå Tidlig rådgivning fra rådgivere med kompetanse innen etisk handel og/eller ansvarlige leverandørkjeder anbefales for å sikre god gjennomføring av de obligatoriske kravene. Fokus på sosial inkludering i forbindelse med innhenting av lærlinger, samt gi arbeidstrening for folk utenfor arbeidslivet. Benytte lokale arbeidskraft, som å gi sommerjobb til lokale ungdommer eller lignende.		

4: Deleløsninger, fellesfunksjoner og møteplasser

Obligatorisk nivå

Det skal lages en plan for deleløsninger i prosjektet på bakgrunn av den sosiokulturelle stedsanalysen og medvirkningsrapporten. Både fysiske og digitale møteplasser og forbindelser mellom disse skal kartlegges, promottes og det skal settes av areal for å sikre økt grad av delingsløsninger.

Det skal planlegges og tilrettelegges hvordan prosjektet kan dekke lokale behov for møteplasser og aktiviteter i et helårsperspektiv for både eksisterende og framtidige beboere. Møteplassen(e) skal utvikles med mål om å være åpne for alle og tilføre nærområdet en merverdi. Variasjon skal ivaretas slik at møteplassen (e) er tilpasset forskjellige aktiviteter og brukergrupper.

Møteplassen (e) må kunne påvirkes, tas i bruk og videreutvikles av beboerne som en sosial og inkluderende møteplass. Prosjektet skal ikke bidra til å svekke eller privatisere offentlige møtestedet som finnes på stedet i dag, men gi bedre muligheter for sosial inkludering.

Det skal foreligge en driftsplan for de fem første årene etter innflytting av beboere i prosjektet. I prosjekter med etablering av 150 boliger eller mer, skal langsiktige driftsløsninger, som en ansatt sosial vaktmester (community manager), etableres.

Dokumentasjon av deleløsninger i tegninger og endelig prosjekt.

Kartlagte behov og løsninger for møteplasser, skal dokumenteres med tegninger og vedtatte planer.

Det skal foreligge en driftsplan for de fem første driftsårene av møteplassen.

BREEAM Communities SE 07, SE 08, SE 11

Håndbok for bærekraftig stedsutvikling: Kvalitetsprinsipp 2: Felleskap

Valgfritt nivå

Midlertidige tiltak med høy grad av samskaping med sluttbrukere (designmetodikk), samt evaluering av effekter underveis.

Evalueringsrapport fra gjennomført samskappingsprosess.

5: Stedstilhørighet og tjenestetilbud		
Obligatorisk nivå Stedstilhørighet skal sikres ved å jobbe med stedets positive identitetsmarkører. Identitetsmarkørene skal styrke stedets omdømme, slik at gjenkjennbarhet og stolthet av eget sted sikres, både blant nåværende og fremtidige brukere. Disse skal også innarbeides i funksjoner i området for å bidra til økt følelse av fellesskap og tilhørighet til stedet. For et nytt område skal muligheter for utvikling av tjenestetilbud, i takt med økt/ endret behov tas høyde for. Det skal tilrettelegges for lokale virksomheter og sosialt entreprenørskap i samarbeid med eksisterende næringsliv og kommune/ bydel. Lokaler for virksomheter (som for eksempel kafeer, sykkelverksted, gjenbrukshus) skal inngå i planleggingen. Utvikler skal prioritere lokale produsenter og aktører inn i næringslokaler. Det skal også legges til rette for at nabolaget kan ta aktiv del i utvikling, drift og eierskap knyttet til utvalgte nabolagsfasiliteter.	Rapport som synliggjør prosess og løsninger som svarer til hvilke kriterier på obligatorisk nivå som er oppfylt, og hvordan dette har blitt jobbet med.	BREEAM Communities SE 01, SE 09, GO 04, SE 17 Håndbok for bærekraftig stedsutvikling: Kvalitetsprinsipp 5: Økonomi
Valgfritt nivå Gjennom dialog med bydel/kommune og lokale ressurser, gjennomføres en kartlegging av økonomiske muligheter, for å sikre tilgang til jobbmuligheter for fremtidige beboere. Lokale ressursers innsikt og kompetanse skal kobles opp mot utbyggerens planer.	Dokumenteres i prosentvis oversikt over hvor mange lokale produsenter/ aktører og sosiale entreprenører som har fått plass i prosjektets næringslokaler.	

6: Mangfold i områder, bygg og boliger

Obligatorisk nivå

Varierte områder og bygg skal sikre et mangfold av funksjoner (skole og barnehage, lekeplasser, kultur, handel, kollektivtransport, natur og rekreasjon) og tilbud og bidra til korte avstander. For områder skal 10-minuttersbyen kunne oppnås; dvs at alle viktige funksjoner kan nås til fots på 10 minutter. Er prosjektet et mindre prosjekt/bygg skal prosjektet kunne bidra til med komplementerende funksjoner i et område.

Det skal tilrettelegges for boliger og nærmiljøer som gir rom for mennesker i ulike livssituasjoner og faser, både gjennom variert boligtypologi og varierte tilbud i nabolaget.

Boligprosjekter skal ha varierte leilighetsstørrelser og finansiering og/eller eierform som passer til ulike målgrupper, livsfaser og økonomiske forutsetninger («Mixed housing»). God miks av ulike boliger skal sikres i utviklingen av et sted, og en tydelig integrering mellom de forskjellige boligtypologiene skal kunne dokumenteres. Boformene skal motvirke ensomhet og inaktivitet.

Kart over 10-minuttersbyen.

Dokumentasjon av boligmiks og økonomisk tilgjengelighet (rimelige boliger sammenlignet med prisnivået på stedet).

BREEAM Communities SE 02, SE 05

Husbankens boligøkonomiske virkemidler

Håndbok for bærekraftig stedsutvikling: Kvalitetsprinsipp 3: Mangfold (s. 23)

Valgfritt nivå

Sjekkliste for boligsosialt arbeid i kommunenes planarbeid fra statsforvalteren Oslo og Viken anbefales brukt, for å sikre fokuset på økonomisk tilgjengelighet i boligprosjekter.

Sjekkliste utfyllt med informasjon om hvordan prosjektet sjekker av på sjekkpunktene relatert til boligsosiale hensyn i prosjektet.

Sjekkliste folkehelse: boligsosiale hensyn i plan (statsforvalteren.no)

Forfattere

Disse kriteriene er utarbeidet i 2020/2021 av Katja Bratseth og Catharina Sletner i **Byantropologene**, i samarbeid med Ulla Hahn, Stein Stoknes og Guro Aalrust i **FutureBuilt**, studentene Hanna S. Bøen og Ulrik S. Hagstrøm, samt en ressursgruppe bestående av:

Per Gunnar Røe (UiO, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi), Marit Ekne Rud (OsloMet/NIBR), Ingar Brattbakk (OsloMet/AFI), Karin Høyland (Sintef), Marit Justine Haugen (Haugen/Zohar arkitekter), Tord Bakke (3RW arkitekter i Bergen), Kenneth Dahlgren (Aspelin Ramm), Anders Nohre-Walldén (Grønn Byggallianse), Kristian Ophaug-Vea (Oslo kommune, prosjektleder FutureBuilt), Oda Solberg (Oslo kommune/PBE - nye boligkvaliteter), Anders Tormod Rudlang (Drammen kommune, prosjektleder FutureBuilt), Unni Larsen (Bærum kommune, prosjektleder FutureBuilt), Anne Bertine Fagerheim (Bærum kommune), Elisabeth Kolrud (Asker kommune, prosjektleder FutureBuilt), Gyrid Mangersnes (Asker kommune) og Hanne Ma. Sønstergaard (Asker kommune), Ulrikke Bryn Wethal (UiO, SUM), Annette Katherine Mohr (Nordre Follo kommune).

Byantropologene har i tillegg innhentet ekstern ekspertise fra Karoline Birkeli-Gauss (Asplan Viak), Pia Haukali (Lala Tøyen), Linn-Heidi Skarpaas (Lala Tøyen), Hilde Sponheim (LPO), Camilla F. Erikstad (LPO), Tore Moger (Oslo kommune/Undervisningsbygg), Guro Hildre (Oslo kommune/UKE), Stine Foss (Oslo kommune/UKE), Linn Aakvik (KPMG) og Husbanken øst.

Tre eksempler på sosiokulturelle stedsanalyser

Områdeutvikling: Dette er et eksempel på en omfattende sosiokulturell stedsanalyse som passer for områdeutvikling i større skala.

Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo. 2015. I. Brattbakk, A. L. Hagen, M. G. Rosten, O. Sæther, J. Osuldsen, B. Andersen, E. Thorstensen og K. Bratseth. AFI, samarbeidet med Storbyprogrammet (HiOA) og arkitektfirmaet Snøhetta. <https://stedsanalysetoyen.wordpress.com/>

Nabolag: Dette er et eksempel på en sosiokulturell stedsanalyse i medium skala, som kan passe for utvikling av nabolag.

Sosiokulturell stedsanalyse av Ski sentrum - kort versjon. 2018. LÉVA Urban Design. <https://www.nordrefollo.kommune.no/globalassets/nordre-follo/tjenester/plan-bygg-og-eiendom/byutvikling-og-arealplaner/ski-sentrum/felt-s12-s13-og-s14-i-ski-sentrum---detaljregulering/t.-sosiokulturell-stedsanalyse---kortversjon.pdf>

Bygg: Dette er en kartlegging og analyse med fokus på sosiokulturelle aspekter, utført i forbindelse med et mulighetsstudie for et bygg.

Metodistkirken Grünerløkka. Tre alternativer for et møtested med fokus på flerbruk og samskaping med brukerne. 2020. K. Bratseth, M. R. Eilertsen, A. S. Fet og A.K. Thoresen. Byantropologene og Enerhaugen arkitektkontor. <https://www.byantropologene.no/prosjekt-metodistkirken>

Vi vil presisere at de tre eksemplene over kun er eksempler, og at de sosiokulturelle stedsanalysene alltid må tilpasses prosjektets skala og kontekst sammen med rådgiver med samfunnsvitenskapelig kompetanse.

Veiledere, sjekklister og kunnskapsgrunnlag

Breeam communities manual: [https://www.breeam.com/communitiesmanual/#00_introduction/04_scope_of_breeam_communities.htm%3FTocPath %3D____7](https://www.breeam.com/communitiesmanual/#00_introduction/04_scope_of_breeam_communities.htm%3FTocPath%3D____7)

DFØ, Etisk handel og Anskaffelser.no: <https://www.anskaffelser.no/verktoy/kontrakter-og-avtaler/kontraktsvilkar-ivaretagelse-av-grunnleggende-menneskerettigheter-i-leverandorkjeden>

FutureBuilt kriterier: <https://www.futurebuit.no>

Husbankens boligøkonomiske virkemidler: <https://www.husbanken.no/bransje/>

Håndbok for bærekraftig stedsutvikling: <https://www.norskeiendom.org/portfolio-items/handbok-i-baerekraftig-stedsutvikling/>

Kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden: <https://www.anskaffelser.no/verktoy/kontrakter-og-avtaler/kontraktsvilkar-ivaretagelse-av-grunnleggende-menneskerettigheter-i-leverandorkjeden>

Kvalitetsprogram for godt bomiljø (Arkitekturpolitikk Oslo Plan- og bygningsetaten): <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13322824-1561366305/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Byutvikling/Arkitekturpolitikk%20for%20Oslo/Arkitekturpolitikk%20i%20Oslo.%20Vedlegg%20kvalitetsprogram%20med%20eksempelsamling%20for%20godt%20bomilj%C3%B8.pdf>

Sosiokulturelle stedsanalyser - veileder. (2007) Ruud, M. E., Brattbakk, I., Røe P. G. og Vestby G. M. Redaktør L. C. Bettum. Utgitt av Akershus Fylkeskommune. Se: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3563/sosiokulturelle_stedsanalyser.pdf

Sjekkliste folkehelse: boligsosiale hensyn i plan (statsforvalteren.no). Se: https://www.statsforvalteren.no/contentassets/16b28077b5854ffebe24d3386818165a/sjekkliste_folkehelse_boligsosiale-hensyn-i-plan.pdf

Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024) 'Alle trenger et trygt hjem'. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Se: <https://www.regjeringen.no/contentassets/c2d6de6c12d5484495d4ddeb7d103ad5/oppdatert-versjon-alle-trenger-en-nytt-hjem.pdf>

OECD Guidelines for Multinational Enterprises: <http://mneguidelines.oecd.org/mneguidelines/>

Oslomodellen: <https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellen/#toc-3>

Oslo kommunes Sosiale kontraktsvilkår: <https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/etiske-krav/#gref>

Veileder om barn og unge i plan og byggesak: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veileder-om-barn-og-unge-i-plan-og-byggesak/id2772463/?ch=1>